

N:o 21.

Ank. till Riksd. kansli den 26 februari 1904, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner angående åtgärder för inskränkning af tobaksförbrukningen särskildt bland den uppväxande ungdomen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 82, anför herr *P. Hörnstén*:

»Tobaksbrukets motarbetande har under lång tid varit föremål för uppmärksamhet från såväl enskilda föreningars som lagstiftande myndigheters sida, men ju längre man kommit i tiden, ju större fart har tobaksbruket tagit, och ju svårare tycks det bli att påvisa något acceptabelt sätt för detta kostbara och ohälsosamma bruks afskaffande. Den debatt, som i Andra Kammaren fördes öfver denna fråga vid 1899 års riksdag, visar mer än tydligt, huru svårt det ter sig att komma tobaksbruket till lifs.

Det är dock ett af de flesta erkänt faktum, att tobaksbruket är både farligt för hälsan, skadligt för ekonomien och menligt för moralen och hygien. Därom vittna de uttalanden af läkare och andra, som tidt och ofta finnas införda i vår dagspress från såväl vårt land som utlandet. Så har bland annat en engelsk läkare nyligen förklarad, att endast 2 procent bland de af honom undersökta skolbarn, hvilka pläga röka cigarretter, kunde anses som »präktiga pojkar»; 57 procent utgjordes däremot af »dåliga gossar». Då tobaksbruket under formen af cigarrettrökning också har sin största användning och utbredning just bland de unga, ännu jämförelsevis outvecklade individerna, så är ju

klart, att undersökningarna företrädesvis riktat sig på detta område, och i Förenta Staterna, England och Canada förberedes också ett »cigarettkrig», hvarvid man med alla till buds stående medel söker genom bland annat *förbud* af olika slag vinna målet: cigaretternas utrotande.

Så förberedes i Canada ett totalförbud mot såväl tillverkning som införsel och försäljning af cigaretter.

Då i vårt land frågan om *försäljningsförbud* af tobak till minderåriga icke kunnat bifallas, emedan förbudets upprätthållande ansetts föga möjligt, torde det kanske vara skäl tänka på den inom Canada till lif väckta principen om totalt förbud för *tillverkning, införsel och försäljning*. Visserligen stå vi inför skatteobjekts-sökeriets hemska spöke för att genom alla möjliga skatter söka täcka vår jämmt växande budget, men då den form af tobaksbruk, som cigarettrökningen utgör, nästan uteslutande utöfvas af de yngre individerna i samhället, i åldern 5—20 år, och hvilkas skyddande mot nikotinismen det borde vara staten en bjudande plikt att sörja för, så borde, hur tobaksbeskattningsfrågan i öfrigt må utfalla, den lands- och släktfördärfvande cigaretstillverkningen och införseln kunna förbjudas utan vidare hänsyn till den minskning i statsinkomster, som däraf kunde för någon tid bli en följd. Om för öfrigt Kungl. Maj:t finge frågan sig förelagd, så kunde ett dylikt förslag förberedas och framläggas utan att några ekonomiska rubbningar följde därpå.

Den häntydning på *undervisningens* arbete för tobaksbrukets motarbetande, som vid frågans förekomst vid 1899 års riksdag uttalades, har visserligen sitt berättigande och är äfven af mig föreslagen i motion till innevarande Riksdag. Men skall ingenting vidare göras för att hindra tillgången till dessa för i synnerhet de unga så frestande cigaretterna, så är fara värdt, att hela frågan om undervisningen äfven, liksom vårt släktes framtida fysiska och moraliska styrka — »går upp i rök» från de cigaretter, hvilkas införsel och tillverkning ej i vederbörlig tid blef förbjuden!

Under förhoppning, att Riksdagen ville behjärta frågan, »medan tid är», och möjlighet ännu finnes, att majoriteten af vårt folk ej ännu hunnit passioneras af cigarettruket, vågar jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga under allvarligt bepröfvande möjligheten af att genom förbudslagstiftning inskränka tobaksförbrukningen särskildt bland den uppväxande ungdomen, i synnerhet hvad cigarettrökandet vidkommer, samt fortast möjligt till Riksdagen inkomma med de förslag i ämnet, Kungl. Maj:t kan finna af behovet påkallade.»

Till gemensam behandling med denna motion har lagutskottet förehaft en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 148, hvori herr *G. O. V. Lindgren* i Örebro anför följande:

»Tobaksbruket och i synnerhet cigarr- och cigarrettrökning griper allt mer och mer omkring sig i vårt land. I synnerhet har cigarrettrökningen tilltagit bland ungdom och minderåriga gossar i så hög grad, att det väckt allvarlig oro och stora bekymmer hos föräldrar, målsmän och lärarekår. Hur skall denna i synnerhet för outvecklade ungdom — för såväl hälsa som intelligens och karaktär — högst skadliga vana kunna stäffas? En mängd unga gossar uppträda dagligen på våra gator och allmänna platser rökande och spottande, vänjande sig så tidigt som möjligt vid nikotin, hvarigenom de snart nog blifva nikotinförgiftade, så att det blir dem nästan omöjligt afstå från tobaksrökandet, hvadan denna vana hos sådana i det närmaste kan betecknas som last.

Skolstadgan förbjuder visserligen skolgossar att röka, men detta förbud respekteras vanligen icke, hvarföre någon kraftåtgärd behöfver företagas för att råda bot på detta onda, innan det blir för sent.

Mindre samvetsgranna tobakshandlare uppmuntra ofta gossar och ungdom att röka. Hafva gossarne ej pengar att köpa för, så få de gärna röka på kredit. Tobakshandlaren hyser hopp om att föräldrar eller målsmän skola betala gossarnas rökskulder, och i alla fall blir det god förtjänst vid framtida försäljningar, då den unge mannen får inkomster — blott han lär sig röka ordentligt, d. v. s. så mycket som möjligt.

Läkare och vetenskapsmän hafva upplyst oss om huru ytterst skadligt tobaksbruket — och i synnerhet cigarrettrökning — är för de unga och utvecklade, och den dagliga erfarenheten visar oss äfven detta.

På grund af hvad jag anför, hemställer jag därför vördsamt, att Riksdagen behagade besluta ingå till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbete och för Riksdagen framlägga förslag till lag om förbud att försälja eller tillhandahålla tobaksvaror till minderåriga.»

Den fråga, hvarom förevarande två motioner röra sig, har, såsom ene motionären antydt, redan förut varit föremål för behandling i Riksdagen. Vid 1899 års riksdag väcktes nämligen inom Andra Kammaren två motioner, som åsyftade att få till stånd, den ena ett allmänt förbud mot tobaksrökning för lärjungar vid folkskolor, allmänna läroverk och andra därmed jämförliga läroanstalter, som åtnjöte statsunderstöd, och

den andra ett förbud att till personer under viss ålder sälja eller utlämna tobak. Det tillfälliga utskott inom Andra Kammaren, som hade att behandla dessa två motioner, ansåg, att, äfven om man icke ville gå så långt som motionärerna föreslagit, det dock syntes möjligt att vidtaga en eller annan åtgärd i den åsyftade riktningen, hvarför utskottet hemställde om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t måtte taga frågan i öfvervägande och, därest lagbestämmelser till hämmande af tobaksbruket bland minderåriga skulle prövas erforderliga och möjliga, för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill omständigheterna kunde föranleda. Emellertid afslogs såväl berörda hemställan som omförmälda två motioner af Andra Kammaren, där från flera håll uttalades betänkligheter mot att för frågans lösning inslå på lagstiftningens väg.

Beträffande nu förevarande motioner har herr Lindgren återupptagit tanken på att genom lag få till stånd ett förbud mot att försälja eller tillhandahålla tobaksvaror till minderåriga, under det herr Hörnstén, som tyckes vara tveksam om möjligheten af frågans lösning på denna väg, närmast synes hafva tänkt på ett fullständigt förbud mot tillverkning och införsel af cigarretter, betingadt, enligt hans åsikt, däraf, att cigarrettrökningen skulle vara den mest skadliga formen för tobaks användande och nästan uteslutande utöfvas af personer, som ej nått myndig ålder.

Att för personer under uppväxtåren begagnande af tobak i hvarje form i många hänseenden medför menliga påföljder, torde numera vara allmänt erkänt, och att detta bruk på senare tider tilltagit i sådan grad bland den uppväxande ungdomen, att det gifvit anledning till allvarliga farhågor, kan ej heller förnekas. Med allt erkännande därför af det behjärtansvärda i motionärernas önskan att söka inskränka tobaksförbrukningen särskildt bland ungdomen, anser sig dock utskottet i frågans nuvarande outredda skick ej kunna instämma med motionärerna i deras åsikt om lämpligheten af lagstiftningsåtgärder i detta syfte.

Att, såsom herr Hörnstén ansett, cigarrettrökning nästan uteslutande utöfvas af personer i åldern 5—20 år lär väl icke vara öfverensstämmande med verkliga förhållandet; och om också denna form af tobaksbruk är särskildt skadlig för unga och utvecklade personer, torde dock detta ensamt ej kunna betinga ett sådant fullständigt förbud mot tillverkning, införsel och försäljning af cigarretter, som sistnämnde motionär föreslagit. Ifrågasättas kan väl äfven, om genom ett dylikt förbud skulle vinnas det resultat, som samme motionär ytterst åsyftat.

Hvad åter angår frågan om att genom lagstiftning förbjuda för-

säljning och tillhandahållande af tobaksvaror till minderåriga synes utskottet uppenbart, att upprätthållande af ett dylikt förbud skulle möta de största svårigheter. Visserligen kan häremot anmärkas, att dylika svårigheter icke visat sig i fråga om det enligt nu gällande lagstiftning förekommande förbudet mot försäljning af spritdrycker till minderåriga, men det torde vara att märka, att det finnes ojämförligt många flera butiker, där tobak tillhandahålles, än försäljningsställen för spritdrycker, hvartill äfven kommer, att försäljning af dylika drycker i allmänhet sker under sådana förhållanden, att någon ekonomisk fördel för de säljande ej är förbunden med öfverträdelse af förbudet i fråga. Denna garanti för efterlefnaden af ett dylikt förbud saknas däremot beträffande tobakshandeln, där det naturligtvis ligger i de enskilda handlandenas intresse att erhålla största möjliga omsättning, äfven om detta skulle vinnas genom försäljning af tobaksvaror till minderåriga. Med de talrika bodar, där tobaksvaror försäljas, torde därför med visshet kunna antagas, att någon verksam kontroll öfver efterlefnaden af ett förbud utaf ifrågavarande slag icke skulle kunna i nämnvärd grad utöfvas.

Att emellertid något bör åtgöras för att råda bot för det öfverhandtagande bruket af tobak bland minderåriga, vill, som ofvan sagts, utskottet för ingen del förneka. Lösningen af denna fråga synes dock först och främst böra hvila på dem, som hafva hand om det uppväxande släktets uppfostran. Genom samverkan mellan skola och hem borde mycket kunna vinnas för stäffjande af den bland minderåriga allt mera framträdande oseden att begagna tobak. Därest åter denna fråga från ena eller andra hållet icke omfattas med intresse, lärer saken svårigen kunna hjälpas med lagstiftningsåtgärder.

Under sådana förhållanden anser utskottet ej heller lämpligt att hos Kungl. Maj:t begära utredning af frågan om sådan förbudslagstiftning, som i motionerna åsyftas.

På grund af det anförda får utskottet alltså hemställa:

- 1:o) att föreliggande motion n:o 82 icke må af Riksdagen bifallas;
- 2:o) att förevarande motion n:o 148 icke heller må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 februari 1904.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

af herr *Lindhagen*, som anförde:

»Såsom utskottet själf yttrar, är numera allmänt erkänt, att för personer under uppväxtåren begagnande af tobak i hvarje form i många hänseenden medför menliga påföljder äfvensom att detta bruk på senare tider tilltagit i sådan grad bland den uppväxande ungdomen, att det gifvit anledning till allvarliga farhågor. Utskottet säger sig icke heller vilja förneka, att något bör åtgöras för att råda bot för det öfverhandtagande bruket af tobak bland minderårige. Utskottet anser emellertid lösningen böra sökas i samverkan mellan skola och hem och icke uti lagstiftningsåtgärder.

Visserligen måste nu medgifvas, att de, som närmast hafva ungdomens uppfostran om hand, här hafva en uppgift att fylla. Men det ifrågavarande onda är uppenbarligen af den natur, att uppfostraren måste komma att stå allt maktlösare däremot, om hans sträfvanden ej på samma gång stödjas af lagstiftningen.

Redan nu har man ju också i många afseenden just på lagstiftningens väg inskridit för värnande af barn och minderåriges andliga och fysiska hälsa gent emot menliga sociala inflytelser. Sålunda finnas föreskrifter, som inskränka deras användning till arbete i fabrik, handverk eller annan handtering. Förbud kan i stad, där sådant finnes af behovet påkalladt, meddelas för barn att å allmänna platser eller offentliga lokaler till salu utbjuda eller utdela tryckalster, blommor, kramvaror eller annat. Brännvin, vin eller maldrycker må icke å utskänkningsställe utlämnas till den, som är minderårig. Mot barns användande vid offentliga förevisningar finnas föreskrifter meddelade. Minderårige kunna ock afvisas såsom åhörare vid allmän underrätt och poliskammare, när skäl därtill äro. Och i läroverksstadgan är föreskrifvet, att lärjunge icke får vistas på värdshus, kallare, biljarder eller dylika allmänna ställen liksom allt spel med kort eller tärning är lärjunge förbjudet, såvida det icke sker i föräldrars eller målsmans närvaro.

Hvad särskildt ungdomens tobaksmissbruk angår, så saknas icke heller ansatser i lagstiftningen till ingripande däremot. Sålunda stadgades redan i en författning af 1741 förbud för »ungdomen i gemen» att röka tobak vid 2 daler silfvermynts plikt för hvarje gång, hvilket straff

äfvén kunde drabba föräldrar, förmyndare och husbönder, om de gjorde sig till medbrottslige genom flathet och försummelse i tillsynen öfver författningens efterlefnad af barn, pupiller och tjänstefolk. Det ofvan omförmälda förbudet för barn att idka viss försäljning tillkom också med hänsyn bland annat till de frestelser till rökning, hvarför barn ut-sattes genom att användas som utbudare af tobaksvaror. Och vinna ifrågasatta åtgärder mot den ambulatoriska söndagshandeln i åtskilliga städer afseende, så skulle därmed undanrödjas en af ungdomen gärna anlitad utväg att åtkomma tobak.

Under sådana förhållanden synes det nu ifrågasatta förbudet mot att försälja eller utlämna tobaksvaror till minderåriga endast vara en naturlig, af förhållandena påkallad utveckling af den lagstiftning, som redan förefinnes till ungdomens skydd, och det kan betraktas såsom ett komplement till det gällande förbudet att utlämna rusdrycker till minderåriga. Utom i andra länder har man äfvén i Finland och Norge inslagit på denna väg. I sistnämnda land gäller i ämnet bifogade lag af den 19 april 1899 till beskyddande af barn mot bruk af tobak, enligt hvilken hvarje kommunalstyrelse berättigats att genom beslut, stadfästadt af Konungen, förbjuda försäljning eller utlämnande af tobak till barn under 15 år. Inom ett år efter lagens tillkomst hade åtminstone elfva kommuner i Norge begagnat sig af sin rätt att tillämpa den nya författningen.

Då emellertid behof af en lagstiftning uti förevarande afseende måste vara mycket olika på skilda orter, så bör förbudet äfvén hos oss för närvarande lämpligen göras beroende af de lokala myndigheternas beslut, såsom skett i Norge. Förebild härtill hafva vi också i förordningen om förbud för barn att idka viss försäljning.

På grund af hvad sålunda anförts och med instämmande i utskottets uppfattning, att ett totalt förbud för tillverkning, införsel och försäljning särskildt af cigaretter ej bör i anledning af herr Hörnsténs motion tillstyrkas, hemställer jag,

att Riksdagen i anledning af herrar Hörnsténs och Lindgrens ifrågavarande motioner ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes efter utredning låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, hvarigenom tillfälle beredes att för kommuner, där behof däraf gör sig gällande, meddela förbud för försäljning eller utlämnande af tobak till minderåriga.»

Bil.

»Lov af 19 april 1899 til Beskyttelse af Børn mod Brug af Tobak.

§ 1. Genem Vedtægt, stadfæstet af Kongen, kan ethvert Kommunestyre forbyde Salg af Tobak i hvilken som helst Form til Børn under 15 Aar, uanseet om Tobakken angives købt til Børnets eget eller andres Brug.

Vedtægten kan ligeledes indeholde Forbud mod at købe Tobak i nogen Form til Brug for eller efter Opfordring af Børn under 15 Aar samt at overlade saadant Børn Tobak som Gave eller i Laan eller Bytte eller mod Vederlag i Arbejde eller personlige Tjenster.

§ 2. Den i § 1 omhandlede Vedtægt kan indeholde Bestemmelser om, at Politiets Tjenstemænd kan skride ind mod Børn, der nyder Tobak paa Gade, Landevej eller andet offentligt Sted. I hvilken Udstrækning saadan Indskriden kan finde Sted, maa nøie angives i Vedtægten.

§ 3. Overtrædelse af Vedtægter, der er givne i Henhold til denne Lov, straffes med Bøder fra Kr. 2,00 til Kr. 100,00 og behandles efter de for Politisager givne Lovregler;

samt af herr *Waldenström*, hvilken förklarar sig instämman i ofvanta intagna reservations syfte.